
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικὸ σημεῖωμα	VII
Ἔνας πρῶτος πρόλογος	1
Δεύτερος πρόλογος	3
A' Ἡ πατρίδα μου	5
Τὰ ἱστορικὰ τοῦ χωριοῦ μου. Τὰ πρῶτα ριζώματα καὶ βιώματά μου 7	
B' Ἡ πατρική μου οἰκογένεια	14
Τὰ ἀδέλφια μου 30	
Γ' Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς μου	36
Δ' Τὰ χρόνια τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου (1903-1906)	44
E' Τὰ χρόνια τοῦ Σχολαρχείου (1906-1909)	63
ΣΤ' Ἀπὸ τὴν Ἄντρο στὴ Σμύρνη	81
Z' Ἡ ζωὴ μου στὴ Σμύρνη	89
Τὰ χρόνια τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν (1909-12 καὶ 1913-14) 89. Πρῶτες δυσκολίες καὶ ἀπογοητεύσεις 90. Ἡ τουρκικὴ μεταπολί- τευση τοῦ 1908 94. Τὸ κίνημα στὸ Γουδι 95. Ὁ Χρυσόστομος στὴ Σμύρνη 96. Στροφή πρὸς τὰ ἔσω 96. Ἡ μοναξιά μου 97. Οἱ ἀνη- συχίες τῆς ἡβῆς 98. Ἐξωσχολικὰ ἀναγνώσματα 99. Ἐλεημοσύ- νη στοὺς ζητιάνους 100. Φωνὴ τῆς ἀσκητικῆς ζωῆς 101. Θὰ γίνω καπετάνιος 102. Χαρακτηριστικὰ γεγονότα τῆς ἀτομικῆς μου ζωῆς 102. Οἱ ἀποκρίες στὴ Σμύρνη 103. Ὁ Ἰταλοτουρκικὸς πό-	

	λεμος του 1911 105. Το συλλαλητήριο των Τούρκων για την Κρήτη 106. Συλλαλητήριο των Ελλήνων της Σμύρνης. Η στάση του Χρυσόσμου 107. Ο κομήτης του Χάλλεϋ 108. Ο θάνατος του Γιώργη 110. Η ήβη και τα πρώτα αποτελέσματά της 115. Διακοπές στην Άνδρο το 1911 117. Η πρώτη επιστροφή μου στο χωριό 117. 1911-1912: Άναστάσιος Ζάκας, γλωσσικό ζήτημα 122. Διαβάσματα για το γλωσσικό 123. Ός το Νοέμβρη του 1912 130. Ο γάμος του Γιάννη 131. Ένα έθνικό γεγονός και μιá θεομηρία 131	
H'	1912-1914	134
	Οί διακοπές μου το καλοκαίρι του 1912 134. Κήρυξη του πολέμου του 1912 136. Η έξορία του Γιάννη και τὰ επακόλουθά της 139. Τελεώφουτος της Εὐαγγελικῆς (1913-1914) 149. Οί πρώτοι τουρκικοί διωγμοί 147. Ἀπόφοιτος τῆς Εὐαγγελικῆς 148. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1914 149	
Θ'	Πρώτος παγκόσμιος πόλεμος	154
	Σεπτέμβριος 1914 - Ἰανουάριος 1919 (Ἡ τραγωδία τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου) 156. Ἡ φοίτησή μου στὴ Σχολὴ τῶν Pères Lazaristes 156. Ὁ Ἀρμένιος συμμαθητῆς μου καὶ ἡ τραγικὴ μοίρα του 157. Σκέψεις γιὰ ἑλληνοτουρκικὴ φιλία 159. Ἡ φιλία στὴ ζωὴ μου 160	
I'	1915-1919	162
	Συμπλήρωση τῆς μόρφωσής μου 162. Οἱ συνέπειες τῆς διχογνωμίας Βενιζέλου-Κωνσταντίνου στὴ μοίρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Τουρκίας 163. Ὑπάλληλος στὸ μαγαζὶ τοῦ Γιάννη 165. Ἡ ἄλλη πλευρὰ 167. Ἡ κρίση τῆς ἐφηβείας 171. Ταλαιπωρίες 175	
IA'	Πρὸς τὴν ἔξοδο	182
	Προοίμια τῆς νίκης 182. Πὼς γνώρισα τὸν ὑπνωτισμὸ 182. Ἐαστερώνει ὁ οὐρανὸς μας 185. Ἡ χαρὰ τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς νίκης 186. Ὁ «Λέων» στὴ Σμύρνη 187. Φεύγω ἀπὸ τὴ Σμύρνη 189	
IB'	Στὴν Ἀθήνα (1919-1922)	196
	Τὸ Πανεπιστήμιο τῶν Ἀθηνῶν 196. Ἡ πρώτη μου ἐπίσκεψη στὴν	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀκρόπολις 202. Ἀπροσδόκητη συνάντηση 205. Ἡ πρώτη μου ἐπίσκεψις στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας 211. Ἐπίσκεψις στὸν Παλαμᾶ 213. 2 Μαΐου 1919 214. Ἡ παρέα μας 216. 25ῃ Μαρτίου 1919 220. Στὸ Προγυμναστήριον τοῦ Πόρου 222. Σεπτέμβριος 1919-Ἰούνιος 1920 228. Ἰούλιος-Νοέμβριος 1920 231. Μετὰ τὶς ἐκλογὰς τοῦ 1920 237. Τὸ σπίτι τῆς κυρίας Φρόσως 244. Τὸ δεύτερο ταξίδι τῆς μητέρας 255. Κάποιες ἄλλες ὥρες 259

ΠΓ'	Ἡ Καταστροφή τοῦ 1922	267
	Στὸ σπίτι τῆς Φρόσως 278	
ΙΔ'	Σκόπελος (1922-1923)	282
ΙΕ'	Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1923	309
ΙΣΤ'	Στῆ Λεμεσό (1923-26) καὶ στῆ Λευκωσία τῆς Κύπρου (1926-27)	312
ΙΖ'	Ἀναδιορισμός μου στῆ Μέση Ἐκπαίδευση (1927-1928)	345
	Στὸ Γυμνάσιο Σερρών 345	
ΙΗ'	Στὸ Παρίσι (1928-1930)	357
	Ἄλλες μνημεις 375. Ἡ γνωριμία μου μὲ τὸν Ὑυχάρη 387. Ἀπὸ τὸ Παρίσι στῆ Θεσσαλονίκη 398	
ΙΘ'	Στῆ Θεσσαλονίκη (1930-32)	401
	Τὸ Β' Γυμνάσιο Ἀρρένων 401. «Μακεδονικὸς Ἡμέρες» καὶ γενιὰ τοῦ '30 402. Ἡ Θεσσαλονίκη 403. Καὶ πάλι στὸ Β' Γυμνά- σιο 404. Καλοκαίρι τοῦ '31 407. Ἐπιστροφή στῆ Θεσσαλονίκη. Θάνατος τῆς μητέρας 410	
Κ'	Στὸ Ἰράκλειο τῆς Κρήτης (1932-1934)	415
ΚΑ'	Στῆ Θεσσαλονίκη (1934-1938)	430
	Στὸ Πειραματικὸ Σχολεῖο τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης 430. Γεγονότα τῶν ἐτῶν 1934-38 454. Μιὰ τελευταία ἐντύπωσή μου γὰρ τὸ «Φίλος» 482. Ἐνα ἀνέκδοτο κείμενο: «Φίλος» 483	

- ΚΒ' Στή Νεάπολη τής Κρήτης (1938-1940) 498
 'Εκπαιδευτική δράση 498. Δυσκολίες γιά τή συγγραφή τής Βυζαντινής Φιλοσοφίας 510. Μè τήν 'Ασφάλεια στό κατόπι 513. Καί εὐχάριστα γεγονότα: 'Ο γάμος μου, ἡ ἀλλαγὴ στίς πνευματικές μου ἐπιδιώξεις 517. 'Ατμόσφαιρα πολέμου 523
- ΚΓ' 1940-1945 528
 Μητέρα, ἡ νερομάνα τής ζωῆς 528. 'Η 'Ελλάδα στή πρόθυρα τοῦ πολέμου 530. Τò ἐπος τής 'Αλβανίας 531. 'Ανυπαξία σεβασμοῦ στόν πολίτη κατά τή Δικτατορία 532. Γυμνασιάρχης στό Β' 'Αρρένων Πειραιῶς (1940-41) 533. 'Η 28η 'Οκτωβρίου. 'Ο πόλεμος τοῦ '40-'41 534. Τὰ χρόνια τής Κατοχῆς 539. Δυὸ μεγάλα καί ὀλέθρια ρήγματα στήν ἠθική ἐνότητα τοῦ ἔθνους 540. 'Ο ἐξολοθρευτῶν 'Εβραίων 563. 'Η ἄλλη πλευρά 565
- ΚΔ' 'Από τὸ 1945 ἕως τὸ 1952 572
 'Η πολιτική κατάσταση ἕως τὰ Δεκεμβριανὰ 572. 'Εκπαιδευτικός σύμβουλος. 'Η «ἐξυγιάνσή» μου 574. Βισπάλι καί πνευματική δράση 582. 'Ο θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ μου 'Αντώνη 585. Συγγραφική δράση, συνέχεια 586. «'Αθήναιον» 587. 'Η ἐπιαναφορά μου στό 'Εκπαιδευτικό Συμβούλιο 588
- ΚΕ' 1952-1958 593
 'Η πρώτη ὑποψηφιότητά μου στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Νέοι πολιτικοὶ διωγμοὶ 592. 'Ο θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ μου Γιάννη 596. Πολιτικοὶ διωγμοὶ – συνέχεια 597. Οἱ ἐλληνικοὶ πολιτικοὶ καί πνευματικοὶ ἀγῶνες στόν εἰκοστὸ αἰῶνα 600. 'Η ἐπιστημονική καί συγγραφική δράση μου στὰ χρόνια αὐτὰ 615
- ΚΣΤ' 1958-1967 619
 Μία ματιὰ στήν πολιτικὴ ζωὴ 619. 'Η 21η 'Απριλίου 1967 620. 'Η ἀμερικανικὴ πολιτικὴ στήν 'Ελλάδα 621. Τὰ χρόνια τής καθηγεσίας μου 623. Προβλήματα τής 'Ανωτάτης Παιδείας 627. Συγγραφικὴ δράση κατά τὰ ἔτη 1958-1967 633. 'Η οἰκογένειά μου 635
- ΚΖ' 1967 καὶ ὕστερα 642
 Συγγραφικὴ δράση 642. Προσωπικὰ – Οἰκογενειακὰ 646. 'Η πο-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

λιτική μας κατάσταση 652. Έπιλογικά 655. 18 Νοεμβρίου
1973 656

Έργα τοῦ Βασιλείου Ν. Τατάκη	659
Εύρετήριο προσώπων	663
Εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου	400